

Hoofddirecteur Personeel Defensie
Schout-bij-nacht H. Itzig Heine
Ministerie van Defensie
Postbus 20701, 2500 ES Den Haag

Hilversum 23 december 2016

Betreft: RZO Advies nr. 21 opzet en uitvoering van een onderzoek naar de zorgbehoeften van Dutchbat III veteranen.

Geachte Schout-bij-nacht Itzig Heine,

Met uw brief van 10 mei 2016¹ hebt u de Raad voor civiel-militaire Zorg en Onderzoek (RZO) gevraagd u te adviseren over de uitvoering van een onderzoek naar de behoefte aan zorg bij Dutchbat III veteranen en hoe de Dutchbat III veteranen om gaan met die behoefte.

De RZO adviseert het volgende:

Aanleiding

Twintig jaar na dato zijn er aanwijzingen dat een substantieel deel van de Dutchbat III veteranen problemen in het dagelijks leven ervaart als gevolg van deze missie en daarvoor specifieke zorg nodig heeft. Een recent onderzoek onder Dutchbat III veteranen door een werkgroep van Dutchbat III heeft geleid tot drie speerpunten: excuses en rehabilitatie, waarheidsvinding, en nazorg en aansprakelijkheid. In gesprekken met Defensie en de RZO heeft de werkgroep Dutchbat III aangegeven dat Dutchbat III veteranen behoefte hebben aan een wetenschappelijk onderzoek naar hun situatie.

Advies

De RZO adviseert de volgende centrale onderzoeksvraag als uitgangspunt te nemen: Wat is de oorzaak dat 20 jaar na dato een aanzienlijk deel van de Dutchbat III veteranen nog steeds problemen ervaart in het dagelijks leven en welke oplossingen zijn er om deze problemen effectief aan te pakken?

Rekening houdend met de speerpunten van de werkgroep Dutchbat III, is het onderzoek nauw van scope waar het gaat om Dutchbat III specifieke problemen. Binnen de Dutchbat III specifieke problemen breed van scope en richt het zich, naast de psychische gevolgen van de uitzending, ook op het in beeld brengen van de sociale en morele gevolgen. Daarmee worden ook de aspecten schaamte, criminalisering en beeldvorming in de media, excuses, rehabilitatie, waarheidsvinding en genoegdoening in kaart gebracht en bij de oplossing betrokken. Geadviseerd wordt bij het onderzoek te streven naar een basis design dat bruikbaar is voor onderzoek naar missies in het algemeen en een aanvullend design dat voor deze missie specifieke zaken in kaart brengt.

Naar de mening van de RZO dient het onderzoek het volgende op te leveren:

1. inzicht in de aard en oorzaken van de specifiek voor Dutchbat III veteranen geldende problemen en zorgbehoeften, en hoe deze zich onderscheiden van uitzendingerelateerde problemen die bij alle missies voorkomen;
2. of en in hoeverre partners en kinderen als gevolg van deze uitzending specifieke problemen hebben gekregen en hoe deze zich onderscheiden van uitzendingerelateerde problemen die bij alle missies voorkomen;
3. oplossingsrichtingen die de kern van de problemen van de Dutchbat III veteranen effectief aanpakken en waarin rekening is gehouden met de politieke en maatschappelijke context;
4. lessons learned voor toekomstige missies.

De onderzoekspopulatie wordt gevormd door de Dutchbat III veteranen (ongeveer 850) die het draaginsigne Dutchbat III toegekend hebben gekregen, en hun partner en kinderen.

¹ Brief HDP Onderzoek naar zorgbehoefte bij Dutchbat III veteranen van 10 mei 2016 met nr. BS2016007208

Aanwijzingen voor de uitwerking

Gegeven de veel omvattende speerpunten van de werkgroep Dutchbat III is het van belang voorafgaand aan het onderzoek de wederzijdse verwachtingen helder te formuleren en duidelijk vast te stellen wat Defensie en de Dutchbat III veteranen met het onderzoek beogen te bereiken. Om de wederzijdse verwachtingen tijdens het hele traject goed te managen adviseert de RZO het onderzoek in twee fasen op te zetten en een begeleidingscommissie in te stellen waarin de Dutchbat III veteranen en Defensie vertegenwoordigd zijn.

Onderzoek in twee fasen.

1. Een onderzoek dat de specifieke problemen van Dutchbat III veteranen in kaart brengt en duidelijk maakt waarin deze zich onderscheiden van uitzendgerelateerde problemen die bij alle missies voorkomen. Dit is een diagnostisch onderzoek dat de vertaalslag maakt van ervaren problemen naar feitelijke knelpunten die specifiek zijn voor Dutchbat III veteranen.
2. Een onderzoek dat de vastgestelde knelpunten als uitgangspunt neemt en uitzoekt wat gegeven de wederzijdse verwachtingen en mogelijkheden haalbaar en acceptabel is om de knelpunten op te lossen voor Dutchbat III veteranen in de politieke en maatschappelijke context.

Deze fasering in het onderzoek is noodzakelijk om te voorkomen dat zonder een goede diagnose men de verkeerde problemen probeert op te lossen. De tweede fase is van belang om, zodra de diagnose helder is, de wederzijdse verwachtingen te heroverwegen om daarna concrete oplossingsrichtingen te onderzoeken die effectief zijn, voor beide partijen acceptabel en, gegeven de beschikbare middelen en mogelijkheden, uitvoerbaar zijn.

Begeleiding van het onderzoek.

Geadviseerd wordt een begeleidingscommissie in te stellen die gedurende het hele traject toeziet op de afbakening van het onderzoek, dat het onderzoek conform het goedgekeurde voorstel wordt uitgevoerd, toeziet op de kwaliteit van het onderzoek en in het onderzoek rekening wordt gehouden met de verwachtingen van Defensie en Dutchbat III veteranen voor het verkrijgen van draagvlak.

Samenstelling begeleidingscommissie is in ieder geval:

- onafhankelijke voorzitter met autoriteit;
- vertegenwoordiger van de Dutchbat III veteranen of anders de woordvoerder van een klankbordgroep bestaande uit Dutchbat III veteranen;
- vertegenwoordiger van Defensie;
- vertegenwoordiger van het Veteranen Platform;
- hoog aangeschreven wetenschappers op het gebied van epidemiologisch onderzoek naar psychische stoornissen. Relevante onderzoekthema's: schaamte, moral injury, criminalisering en beeldvorming in de media, excuses, rehabilitatie, waarheidsvinding en genoegdoening. Suggesties: een lid van de Programma Advies Commissie Onderzoek (PACO) van de RZO, een wetenschapper met expertise op het terrein van schaamte en moral injury, en een wetenschapper met de focus op de maatschappelijke en politieke context.

Randvoorwaarden van het onderzoek.

Cruciaal voor het slagen van het onderzoek zijn (1) de kwaliteit van het onderzoeksinstituut, dat gerenommeerd is en door de Dutchbat III veteranen en Defensie als onafhankelijk wordt beschouwd, en (2) dat de hele populatie Dutchbat III veteranen zo goed als mogelijk bij het onderzoek betrokken wordt.

Gezien de scope van het onderzoek en de combinatie van diagnostisch en adviserend onderzoek, adviseert de RZO het onderzoek uit te laten voeren door een onderzoeksinstelling die:

- expertise heeft op het gebied van het meten van effecten op de psychische gezondheid en ook de gevolgen voor het sociale en morele systeem (moral injury);
- bewezen ervaring heeft met onderzoek dat concrete, haalbare en effectieve oplossingsrichtingen oplevert;
- gevoel heeft voor de complexiteit van de problematiek en de politieke en maatschappelijke gevoeligheid van dit onderzoek.

De PACO van de RZO is bereid om Defensie te ondersteunen bij het opstellen van een Programma van Eisen.

Hoogachtend,

Raad voor civiel- militaire Zorg en Onderzoek

Prof. dr. U. Rosenthal
Voorzitter